

בליקורת

לא להגיד חנה

ולשינויים החלים גם בהתנהגותה בבית, הרי היות לקשר בין האם ובין המורה המטפלת. המורה מדריכה את האם לא להגדר אתר תגובות אמוציונאליות ועוזרת לה לא להי שבר בעת ההתפרצויות החמורות של חנה במסגרת משפחתה. ושוב, כדרכם של ילדים חריגים, יש התקדמות, אך יש גם נסיגות. אף כאן אנו עדים לנסיגה חריפה, שבאת לאחר היעדרות ומחלה. עם התנפצות הצני צנת שורקה הילדה במורתה, "התנפצו, כנרץ אה, חלומותי ותוכניותי לגבי חנה" (45). הקריאה המתארת את תגובת המורה מרתקת: המיפנה: טיול משותף של הילדים במכונית הפרטית של מרי לפיקניק בחיק הטבע, שבי מהלכו פורצת חנה פתאום את מחסום השתיקה ומתחיל השלב החדש, שבו קיים קשר מילולי תהולך ומתפתח. השמחה מובעת גם על ידי הילדים, למחרת, במשחק, הטוב והרע": "הילדה, חנה, דיברה בפיקניק. זה היה הכי טוב". ביטוי זה מורה על יחס חם בתוך קבוצת הילדים, יחס המעודד את חנה ומדרבן אותה להתקשר ולדבר אל הסובבים אותה.

הפרק המתאר את לימוד הקריאה יכול לשמש דוגמה מצויינת של התחשבות הי מטפל בצרכי הילד החריג ובעיותיו. הכרת הילד, ובמקרה זה אהבת חנה את האוכל, משמשת למורה חומר ליצירת טקסט אישי, אותו מחבר הילד ואותו הוא קורא כ"סיפור" אישי שהוא יצר. חומר הקריאה, הלקוח מי עולמו הקרוב ומבטא את מאווייו, משמש מוי טיוואציה מצויינת לשוב ולקרוא את הדברים האהובים: "אני אוהבת ממתקים. אני אוהבת עוגות" וכו'. מכאן קרובה הדרך ליצירת סיפורים אחרים ולקריאה בכלל.

המחברת מעמתת את הקורא עם בעיות שונות, כגון טיפול אצל רופא שיניים, בעיה שהיא קשה במיוחד אצל ילדים בעלי הפר עיות נפשיות; ביקור בחנות כלבו, שבמהלכו נפגשים הילדים החריגים עם הרחוב והקהל, שאינו מבין את מוזרותם, נסיעה באוטובוס ציבורי וחינוך לעצמאות. כל פרק יצר חווייה בקורא ונקרא בגשימה עצורה. אנו נדהמים לא פעם לא רק למקרא כושר הי המצאה של מרי מק'קראקן המוכשרת והי סבלנית, אלא להגיון שבפיהרונות שהיא מעי לה לכל בעיה. אנו עדים לשילוב של אחד הילדים בחינוך הרגיל, אחר ארבע שנות חינוך מיוחד, הוך הדרכנו לעצמאות והכנת השטח במוסד הקולט. הטיפול בילד אינו מסתיים בין כתיבי בית-הספר המיוחד, אלא קיימת הדאגה לשילובו של המטופל בחברה הכללית.

ספר זה אינו כתוב כניתוח פסיכולוגי מדי עי (זה מובא בנספח לספר על ידי ד"ר מרגלית), אלא כסיפור ותיאור הי של מאורי עות מציאותיים. ההתייחסות למקרה היא סובייקטיבית, והמחברת משלבת בסיפור את הרחוריה ורגשותיה לגבי המתרחש. זהו סיפור על מאבקים והתמודדות. מרי מק'קראקן, שהיתה בעת ההתרחשויות מורה בלתי מוסי מכת, מספרת גם על קשייה האישיים במאבקה על מקום עבודתה, מאבק המסתיים בני טישת בית הספר והמשך הלימודים. לפנינו מקרה של אישיות מתנכת בשלה ובעלת הבנה פסיכולוגית עמוקה, שבאינטואיציה שי לה השיגה הצלחה שאינה נקנית בבתי אולי פנא גבוהים. המחבלת משלבת בתוך הסיפור אמיתות כלליות, מעין מסקנות, שניתן ללי מוד מהן לגבי ילדים אחרים, כגון: "ילדים אינם יכולים ללמוד עד שהם חשים בטוחים, והם אינם יכולים לחוש בטוחים אלא אם קיבלו אותם בכנות ובשלמות" (23). או: "אין מורה טוב יותר מילד אחר" (24). וכן: "חוסר הידיעה הוא הדבר הקשה ביותר בעבודה עם ילדים שאינם מדברים" (44). הכללות אלה הופכות את המקרה הספציפי המתואר למקרה לדוגמא, שניתן ללמוד ממנו הרבה.

אך מעל לכל, הספר שופע אהבה. הספר קרוי "חמודית" — כינוי החיבה שמי כנה המורה את חנה, כשם שכיניתי את בתני שלי כשהיתה קטנה. ביטויי החיבה יצאו מפי בקלות ובטבעיות" (59). זהו סוד ההצלחה והילדה מבטאה זאת: "לא להגיד חנה. לקי רוא לי חמודית. אני אוהבת את החמודית הזאת. אף אחד לא אמר ככה מקודם" (שם). הילד הפגוע צמא לאהבה יותר מכל ילד אחר. חסך רגשי פוגע קשות גם בילד בי ריא, כפי שקרה לדיבס. אהבה והבנה הם מפתח לנפש הילד. והספר, "חמודית" יוכיח

מרי מק'קראקן, "חמודית" — ילדה מיוחדת במינה" / ספרית פועלים, תשמ"ב / מאנגלית — רמי דיצני / נספח: ניתוח פסיכולוגי מאת ד"ר מלכה מר גלית / בעריכת ברטה חזן.

לאה חובב

שקראתי את ספרה של מרי מק'קראקן, "חמודית", עלתה בי ההשוואה לספרה של וירגיניה אקסליין, "דיבס" (אף הוא בהוצאת ספרית פועלים). כמה טעמים לדבר: שני הספרים מעלים את סיפוריהם של ילדים שסבלו מהפרעות נפשיות קשות; הדרך הי כתיבה של שתי המחברות שווה. הן מתארות את התווייה שהיתה להן בדרך טיפולן בילד, החל בשעה שהיה שרוי במצב קשה ועד להישגן בטיפול שהצליח; והטעם העי קרי — שני הספרים נקראים בריתוק ומצי ליחים להעביר לקורא את עוצמת החווייה של הגילוי והריפוי, את כאב הילד ואת שמי חת המטפלת עם כל צעד של התקדמות.

מובן, שלכל ילד חריג יש סימפטומים מי יחדים לו, והגורמים למצבים שונים. לא הרי חנה, המכונה "חמודית", כהרי דיבס, הילד המחפש את זהותו". מזלם הטוב של השניים, שניקרו על דרכם מטפלות מסורות ונבונות, שידעו למצוא את השביל אל נפשם ולפתוח אותם אל העולם החיצוני שמפני הסתגרות.

מרי מק'קראקן מתארת את עבודתה עם קבוצה בת ארבעה ילדים במשך שנת לימודים אחת, כשהתיאור ממוקד סביב חנה. חנה מתקבלת לכיתהה שלא כמתוכנן, ומרי אוספת כל מידע וכל דיווח כדי ללמוד את הגורמים למצבה הקשה, וכן כדי להכיר את התנאים בבית ואת ילדותה, שהם תנאי הכי רחי לטיפול נכון. חנה אינה מדברת בביתה. היא נתקפת בזעם ותובטת את ראשה בי ריצפה; יושבת בתוך ארון הבגדים, אוכלת את הכריך כחיה, ואינה משתפת פעולה עם איש. התנהגות זו מתוארת על ידי הפסיכוי לוגים שבדקוה כ"פסיכוזה, מחלת מוח אורי גנית, או סכיזופרניה" (18). אך משהו באיי שיותה של הילדה מעורר במורתה רגש של כבוד כלפיה, והרגשה שהילדה אינה חסרת סיכויי החלמה; אדרבא: היא חשה שיש בה פוטנציאל חיובי, בניגוד לכל הדו"חות שי נתקבלו עליה.

הבולט בדרך עבודתה של המספרת עם הילדים, המסוגלים כ"סכיזופרניים" או "איי פיסטיים", הוא העקיבות: היא מציבה מטרות ברורות ומוגדרות, ואינה מוותרת. כך לומד הילד מה גדרש ממנו. אם הוא מתקשה לי בצע את המשימה היא אומרת: "אם את יכולה להתנהג יפה, חנה — מצוין. אם לא — אני אעזור לך". זהו משפט מפתח. הילד לומד שהוא חייב לבצע, הגם שהוא יכול להיעזר במורתו בשעת הצורך. הדרך ליצור תקשורת בין הילדים נעשתה באמצעות סיפור חווייתיהם מן היום הקודם: משחק, הטוב והרע, מה הדבר הטוב ביותר שקרה או מהו הדבר הרע ביותר. כן שולבה "משפחת בובות", שבאמצעותן הציגו הילדים את חווי יותיהם. כך הצליחה מרי לגרות גם את חנה ולשתפה בביטוי יחסה לאחיה; היה זה פורי קן רגשי שהביאה לסיפוק נפשי ולחיקך הראשון.

הפרק על לימוד הרגלי אכילה אנושיים מרתק! אף כאן הובאו בחשבון חשיבות האוכל בעיני הילדה, חוגמת החיקוי שנותנת המורה בדרכי האכילה. מניעת סיפוקים מן הילדה באופן עקיב והדי-משמע, מביאה ארי תה להפנים את הנדרש ממנה ולהסתגל לסי ביבה ולהרגליה. כל מי שמכיר את בעיית דרכי האכילה והדבקות במאכלים הדגוניים אצל ילדים אוטיסטים, אין לו אלא להתפעל מגישתה הנבונה של המספרת ומיחסה המי בין, האהב והעקיב אל חנה, המניב לבסוף פירות: "רציתי שתדע שאני בוטחת בה, ואמון הוא דבר שמוטב להסבירו במעשים ולא במלים" (41).

מפרק לפרק אנו עדים לשינויים החלים בחנה, לקשר-ההם הנוצר בינה לבין מורתה,